

Common borders. Common solutions.

AGREEN

Cross-Border Alliance for Climate-Smart and Green Agriculture in the Black Sea Basin

Grant Contract BSB1135

Աշխատաժողով. «Ձեռներեցությունը Սևծովյան ավազանում կլիմային ուղղված խելացի գյուղատնտեսության (CSA) համար»

Մոդուլ 6. Միջազգային առևտուր և համագործակցություն

**Դեկտեմբեր 2022
Հայաստան**

Project funded by
EUROPEAN UNION

AGREEN

Community for climate-smart agriculture

Common borders. Common solutions.

Մոդուլ 6. Միջազգային առևտուր և
համագործակցություն. հիմնական թեմաները

1. Գյուղատնտեսական առևտրի կարևորությունը
2. Ժամանակակից առևտրի մոդելներ
3. Սննդի գները և գների տատանումները
4. Սակագներ և փոխարժեքներ
5. Ապրանքների միջազգային փոխադրում

ԽՈՍՆԱԿ

Նաիրի Գալստյան
ՀՊՏՀ շրջանավարտ, տնտեսագետ,
մեդվաբույժ,
ԱԼՊԻԱ ՄՊԸ-ի կոմերցիոն տնօրեն

Common borders. Common solutions.

6.1 Գյուղատնտեսական առևտրի կարևորությունը

Common borders. Common solutions.

Գյուղատնտեսությունը ` որպես համաշխարհային տնտեսության ճյուղ, էական դեր է խաղում մարդու կյանքում: Նրա հիմնական նպատակն է բավարարել բնակչության սննդի կարիքները, ինչպես նաև արդյունաբերության հումքի կարիքները:

Չարգացող երկրները նկատել են արտահանումների կտրուկ աճը, մինչդեռ նրանց ավանդական արտահանման նշանակությունը նվազել է: Շատ երկրներում ավանդական մշակաբույսերը դեռևս կարևոր դեր են խաղում:

Project funded by
EUROPEAN UNION

AGREEN

Community for climate-smart agriculture

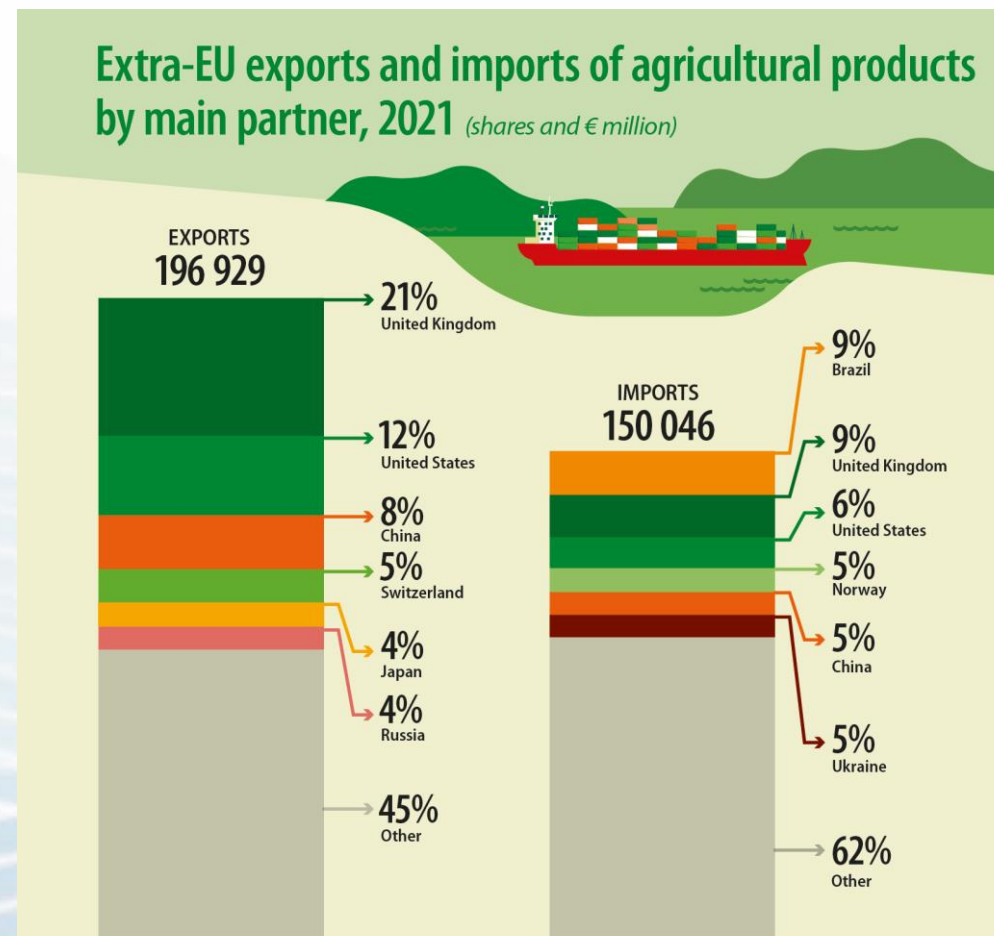

Common borders. Common solutions.

Աշխարհի բոլոր երկրները ներգրավված են գյուղատնտեսական ապրանքների և սննդամթերքի առևտրով: Համաշխարհային առևտրի կառուցվածքում այս հատվածը կազմում է 12%` ըստ արժեքի և 19%` ըստ տոննաժի:

Վերջին տարիներին այդ ապրանքների առևտրի բարձր դինամիկան և ծավալները կապված են համաշխարհային սպառման ընդհանուր աճի հետ:

Գյուղատնտեսական ապրանքների և սննդամթերքի համաշխարհային առևտրի շարժիչները ներկայումս բնակեցված են արագ զարգացող երկրներում:

Common borders. Common solutions.

Գյուղատնտեսական արտադրանքի միջազգային առևտուրն ավելի արագ է ընդլայնվել, քան համաշխարհային գյուղատնտեսության ՋՆԱ-ն:

Project funded by
EUROPEAN UNION

AGREEN

Community for climate-smart agriculture

Common borders. Common solutions.

Գյուղատնտեսության հաջողությունը կախված է ոչ միայն տեխնիկական հագեցվածության մակարդակից, այլև արտադրողին և արտահանողին ֆինանսական և վարչական աջակցություն ցուցաբերելու կարողությունից:

Պետության մասնակցության բարձր աստիճանը պայմանավորված է նաև ռազմավարական խնդիրների լուծման անհրաժեշտությամբ՝ ազգային պարենային անվտանգության ապահովում, գյուղատնտեսական տարածքների զարգացմանն օժանդակում, զբաղվածության ապահովում, սոցիալական խնդիրների լուծում:

Common borders. Common solutions.

6.2 Ժամանակակից առևտրի մոդելներ

Common borders. Common solutions.

Երկրի նմանության մոդել

BSB տարածաշրջանում սպառողները ունեն մեկ շնչի հաշվով եկամտի նույն մակարդակը, և զարգացումը կարող է ունենալ նույն ճաշակը և կարող է համաչափ սպառվել նույն որակի արտադրանքը: Հետևաբար, այդ երկրները, ամենայն հավանականությամբ, սպառում են նույն քանակի և որակի ապրանքներն ու ծառայությունները:

Երկրի նմանության տեսություն

Առկա է պայմանավորված է սպառողների նախասիրությունների նմանությամբ այն երկրներում, որոնք գտնվում են տնտեսական զարգացման նույն փուլում:

Արտադրված ապրանքների մեծ մասը պետք է իրականացվի մեկ շնչի հաշվով համանման եկամուտ ունեցող երկրների միջև:

Common borders. Common solutions.

Ներարդյունաբերական Առևտուր

Այս մոդելը նշում է, որ միջազգային առևտուրը տեղի է ունենում մասշտաբի տնտեսությունների, արտադրանքի տարբերակման և անկատար մրցակցության արդյունքում:

Նոր առևտրի տեսություն

Առևտրից ստացված շահույթն առաջանում է սպառողների համար մատչելի ապրանքների ավելի մեծ քանակի պատճառով: Յուրաքանչյուր տեսակի ավելի մեծ արտադրությունը հանգեցնում է ավելի բարձր իրական եկամուտների, քանի որ գները նվազում են շուկայի չափի և մրցակցության աճի պատճառով: Համեմատական առավելությունը կախված չէ միայն գործոնային օժտվածության տարբերություններից. ավելի շուտ դա կախված է մասշտաբի տնտեսություններից և ցանցային ազդեցություններից, որոնք տեղի են ունենում կարևոր արդյունաբերություններում:

Project funded by
EUROPEAN UNION

AGREEN

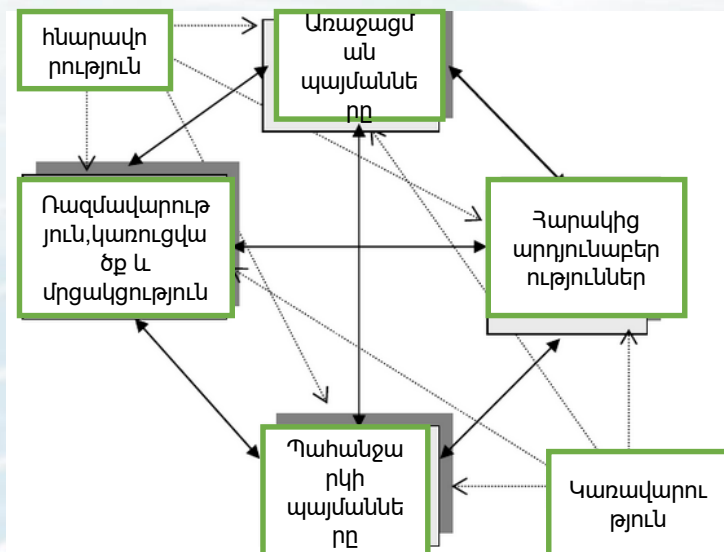
Community for climate-smart agriculture

Common borders. Common solutions.

Փորձերի ազգային մրցակցային առավելությունների տեսությունը

Առևտրի օրինաչափությունները որոշվում են առևտուր իրականացնող երկրների ձեռնարկությունների մակարդակով և տնտեսական իրավիճակներով: Փորձերը նշել է, որ «ազգային մակարդակում մրցունակության միակ իմաստալից սահմանումը ազգային արտադրողականությունն է»:

Առևտրի գրավիտացիոն մոդելը

Ձգողականության մոդելը շատ տարածված է կոնոմետրիկ մոդել է միջազգային առևտրում: Անվանումն առաջացել է դրանից՝ օգտագործելով գրավիտացիոն ուժի հայեցակարգը որպես անալոգիա՝ բացատրելու երկկողմ առևտրային հոսքերի ծավալը:

Այս մոդելը շեշտում է, որ ազգերի միջև տնտեսական չափերն ու հեռավորությունները հիմնական գործոններն են, որոնք որոշում են ազգային սահմանների միջև առևտրի օրինաչափությունները: Մոդելը պնդում է, որ ավելի մեծ տնտեսություններն ավելի հավանական է, որ արտադրեն ապրանքներ և ծառայություններ ներքին սպառման և արտահանման համար, քան փոքր տնտեսությունները:

Common borders. Common solutions.

Նոր «Նոր առևտուր» տեսություն

Առևտուրը մեծ մասամբ իրականացվում է միատարր (արտադրողականությամբ հավասար) ապրանքներով:

Միատարր ապրանքների առևտուրը հիմնականում տեղի է ունենում արդյունաբերական երկրներում, մինչդեռ տարասեռ ապրանքների հետ միջարդյունաբերական առևտուրը տեղի է ունենում ինչպես զարգացած, այնպես էլ զարգացող երկրներում:

Գյուղատնտեսական շուկաները հաճախ բախվում են անկատար մրցակցության հետ՝ հոսանքն ի վար կամ վերին հատվածում:

Գյուղատնտեսական արտադրանքը մոդելավորվում է որպես տարբերակված և մենաշնորհային մրցակցություն մատակարարման շղթայի երկայնքով:

Ազատ առևտուրը հանգեցնում է ոչ միայն ռեսուրսների վերաբաշխմանը ոլորտների ներսում, այլ նաև ոլորտների միջև:

Common borders. Common solutions.

6.3 Սննդի գները և գների տատանումները

Common borders. Common solutions.

6.4 Սակագներ և փոխարժեքներ

Common borders. Common solutions.

Սակագները հարկատեսակ են, որը կառավարությունները սահմանում են ներմուծման վրա տարբեր պատճառներով, ներառյալ եկամուտը բարձրացնելու և ներքին արդյունաբերությունը պաշտպանելու միջոց:

Արդյունքում առաջացող ավելի բարձր գները կարող են խթանել կամ խոչընդոտել ապրանքների մատակարարման փոփոխություններին:

Երկրները մաքսատուրքեր են կիրառում ներքին արդյունաբերությունը ներկրման գնային մրցակցությունից պաշտպանելու համար:

Երկրների ավելի քան 90 տոկոսում գյուղատնտեսական ապրանքների մաքսատուրքերը ավելի բարձր են, քան ոչ գյուղատնտեսական ապրանքների համար:

Գյուղատնտեսության համար կիրառվող համաշխարհային միջին սակագինը կազմում է մոտ 10 տոկոս:

Common borders. Common solutions.

Վճարումներ

Սրանք այն պայմաններն են, որոնք երկու կողմերն էլ համաձայնում են միջազգային վճարում կատարելու համար:
Դրանք ներառում են համաձայնագիր

- 1) վճարումը կատարվում է ապրանքի առաքումից առաջ կամ հետո,
- 2) ինչպես են փոխանցվում միջոցները,
- 3) ով է գործարքի տարբեր փուլերում համարվում ապրանքի սեփականատեր:

**Վաճառողը ցանկանում է ստանալ գումարը որքան հնարավոր է շուտ,
իսկ գնորդը ցանկանում է վճարել որքան հնարավոր է ուշ՝ ապրանքը ստանալուց հետո:**

Ամենախնդրահարույցը կոնսենսուսի գալն ու բոլորին հարմար լավագույն միջոցը գտնելն է:

Common borders. Common solutions.

Միջազգային վճարումներ կատարելու հինգ հիմնական եղանակ կա.

- 1. Կանխավճար՝ կանխիկ**
- 2. Դրամական արժեթուղթ**
- 3. Փաստաթղթերի փաթեթի վրա հիմնված**
- 4. Հաշվի բացում**
- 5. Բեռների միջոցով**

Common borders. Common solutions.

Կանխավճար

Սա ամենապարզ մեթոդն է, որը ենթադրում է, ներմուծողը ապրանքի համար վճարում է գնումը կատարելուց անմիջապես հետո՝ մինչև ապրանքը առաքվելը: Վճարումը կարող է կատարվել տարբեր եղանակներով՝ դրամական փոխանցումով, չեկով կամ դեբետային քարտով:

Կանխավճար պահանջելը գնորդի համար ամենաքիչ գրավիչ տարբերակն է, քանի որ այն ստեղծում է անբարենպաստ դրամական հոսքեր: Օտարերկրյա գնորդները նույնպես մտահոգված են, որ ապրանքը կարող է չուղարկվել, եթե վճարումը կատարվի նախապես: Այսպիսով, արտահանողները, ովքեր պնդում են վճարման այս մեթոդը որպես իրենց բիզնես վարելու միակ ձևը, կարող են պարտվել մրցակիցներին, որոնք առաջարկում են վճարման ավելի գրավիչ պայմաններ»:

Common borders. Common solutions.

Դրամական արժեթուղթ

Դրամական արժեթուղթը միջազգային առևտրի մեջ ամենատարածված, կարևոր, հուսալի և ապահով վճարման եղանակներից մեկն է: Այն հատկապես տարածված է Չինաստանում և Մերձավոր Արևելքում: Այն երաշխիք է բանկի կողմից, որ վաճառողը կստանա վճարում, եթե որոշակի պայմաններ պահպանվեն:

Common borders. Common solutions.

3. Փաստաթղթերի փաթեթի վրա հիմնված

Փաստաթղթերի հավաքագրումը հաշվարկային մեթոդ է, որի դեպքում արտահանողը նախ ապրանքը առաքում է գնորդին և միայն այնուհետև նրանից իր բանկի միջոցով ստանում ապրանքի դիմաց վճարում: Վճարման այս եղանակը գնորդներին և վաճառողներին ենթարկում է նույն ռիսկերի:

Բոլոր գործառնություններն իրականացվում են անմիջապես բանկերի կողմից երկու կողմերի անունից, այսինքն՝ բանկերը հանդես են գալիս որպես միջնորդներ:

Գործընթացը սկսվում է այն ժամանակ, երբ արտահանողը առաքում է ապրանքը և ներմուծողին ուղարկում բոլոր անհրաժեշտ տրանսպորտային և ֆինանսական փաստաթղթերը: Եթե գնորդը հրաժարվում է վճարելուց, ապա փաստաթղթերը նրան չեն փոխանցվում, և նա իրավունք չունի տնօրինել ապրանքը: Վաճառողը պարտավոր է բանկին զգուշացնել, թե ինչ անել ապրանքների և փաստաթղթերի հետ, եթե գնորդը հրաժարվի վճարելուց:

<<Փաստաթղթային հավաքածուն>> գործարք է, որով արտահանողը վաճառքի դիմաց վճարի հավաքագրումը վստահում է իր բանկին (փոխանցող բանկին), որն իր գնորդին անհրաժեշտ փաստաթղթերն ուղարկում է ներմուծողի բանկ (հավաքագրող բանկ): Դրամական միջոցները ստացվում են ներմուծողից և արտահանողին փոխանցվում հավաքագրման մեջ ներգրավված բանկերի միջոցով այդ փաստաթղթերի դիմաց:

Common borders. Common solutions.

Փաստաթղթերի հավաքածուի երկու տեսակ կա.

Փաստաթղթեր ՝ վճարման դիմաց:
Բանկը արտահանողին վճարում է կատարում փաստաթղթերը ստանալուց
հետո: Վճարման այս եղանակով ուշացումներ չկան՝ ճիշտ փաստաթղթերը
ներկայացնելուն պես վճարում է կատարվում:

Ընդունման դեմ փաստաթղթեր:
Պայմանագրի կնքումից հետո փաստաթղթերը հանձնվում են ներմուծողի բանկ,
որտեղ հստակ նշված է վճարման ամսաթիվը: Այսինքն՝ վճարումը կատարվում է
ոչ թե անմիջապես, այլ կոնկրետ օրը, որը համաձայնեցվել է երկու շահագրգիռ
կողմերի կողմից:

Common borders. Common solutions.

4. Հաշվի բացումը

Այս ձևաչափը ենթադրում է հետևյալ առևտրային գործարքը. արտահանողը համաձայնում է ապրանքը ներմուծողին առաքել առանց վճարման՝ պայմանավորվելով, որ այն կիրականացվի ավելի ուշ՝ մինչև որոշակի ժամկետ: Սովորաբար վճարման ժամկետը կազմում է առաքումից հետո 30, 60 կամ 90 օր: Ստացվում է, որ ներկրողը ապրանքը ստանում է ապառիկ, իսկ հաշվարկն իրականացվում է ավելի ուշ:

«Գնիր հիմա, վճարիր ավելի ուշ», - այս վճարման եղանակը ձեռնտու է ներկրողին, քանի որ նա ձեռքի տակ գտնվող ապրանքը ստանում է առանց վճարում կատարելու: Գնորդը կարիք չունի մտածելու գործառնական ծախսերի և շրջանառու միջոցների մասին. նա կարող է վաճառել ապրանքը և ստացված եկամուտն օգտագործել արտահանողի առևտրային հաշիվը վճարելու համար:

Common borders. Common solutions.

5. Բեռների միջոցով

Արտահանողը արտադրում և առաքում է ապրանքը, գումարը վճարվում է միայն այն բանից հետո, երբ ներմուծողը վաճառում է բոլոր ապրանքները: Վճարման այս եղանակը հաճախ օգտագործվում է արտահանողների կողմից, ովքեր ունեն դիստրիբյուտորներ կամ երրորդ կողմի գործակալներ արտասահմանում: Սովորական գնորդ-վաճառող հարաբերություններում դա շատ հազվադեպ է լինում: Դա աննախադեպ ռիսկերի է ենթարկում արտահանողին: Ապրանքների արտադրության և առաքման բոլոր ծախսերը կրում է վաճառողը:

Common borders. Common solutions.

Վճարման այլ եղանակներ

Բանկային վճարման պարտավորություն: Գործընթացը ներառում է երկու բանկ՝ փոխառու բանկ՝ ներմուծողի անունից և ստացող բանկ, որը հանդես է գալիս արտահանողի անունից: Առաջինը ստորագրում է ապրանքների համար ապրանքների դիմաց որոշակի ամսաթվով վճարելու անվերադարձ պարտավորություն:

Հաստատված արժեթուղթ: Ներկայացնում է ներմուծողի բանկի կողմից տրված և այլ բանկի կողմից հաստատված արժեթուղթ (ընտրված արտահանողի հայեցողությամբ): Ստուգման նպատակը միայն ներմուծողի բանկի վճարունակ և ամուր լինելը չէ: Արտահանողի բանկը նաև համաձայնում է վճարել արտահանողին ապրանքի համար, եթե ներմուծողի բանկը հրաժարվի վճարել:

Common borders. Common solutions.

6.5 Ապրանքների միջազգային փոխադրում

Common borders. Common solutions.

Միջազգային տրանսպորտը ապրանքների կամ մարդկանց տեղափոխումն է մի երկրից մյուսը:

Այն իրականացվում է բեռնափոխադրող գործակալների կողմից (հայտնի է նաև որպես բեռնափոխադրող, որը պատասխանատու է ապրանքների տեղափոխումը մի կետից մյուսը կազմակերպելու համար) և տրանսպորտային ընկերությունները, որոնք ապահովում են անվտանգ և արագ առաքում:

Common borders. Common solutions.

Միավորված ազգերի կազմակերպության կոնվենցիան ծովով ապրանքների փոխադրման մասին (Չամբուրգ, 1978), որը նաև հայտնի է որպես Չամբուրգի կանոններ, սահմանում է մեկ իրավական ռեժիմ, որը կարգավորում է բեռնափոխադրողների, փոխադրողների և բեռն ստացողների իրավունքներն ու պարտականությունները՝ ըստ ապրանքների փոխադրման պայմանագրով:

Հաշվի առնելով Չամբուրգի կանոնները՝ մշակվել է Միավորված ազգերի կազմակերպության կոնվենցիան՝ ամբողջությամբ կամ մասնակի ծովով ապրանքների միջազգային փոխադրման մասին (Նյու Յորք, 2008թ.), որը նաև հայտնի է որպես Rotter Ladies կանոններ, որը սահմանում է միասնական և ժամանակակից իրավական ռեժիմ, որը կարգավորում է բեռնափոխադրողների, փոխադրողների և բեռնառուների իրավունքներն ու պարտականությունները տնից դուռ փոխադրման համաձայնագրով, ներառյալ միջազգային ծովային ճանապարհը:

Ռոտերդամի կանոններն ապահովում են իրավական դաշտ, որը հաշվի է առնում տեխնոլոգիական և առևտրային շատ զարգացումներ, որոնք տեղի են ունեցել ծովային տրանսպորտում ապրանքների ծովային փոխադրումների վերաբերյալ ավելի վաղ կոնվենցիաների ընդունումից հետո, ներառյալ բեռնարկղերի փոխադրումների աճը:

Common borders. Common solutions.

Փոխադրման համար համապատասխան միջազգային կանոնակարգեր

Միավորված ազգերի կազմակերպության կոնվենցիա՝ ամբողջությամբ կամ մասնակի ծովով ապրանքների միջազգային փոխադրման պայմանագրերի մասին (Նյու Յորք, 2008) (Ռոտերդամի կանոններ)
(https://uncitral.un.org/ru/texts/transportgoods/conventions/rotterdam_rules)

Միավորված ազգերի կազմակերպության կոնվենցիա միջազգային առևտրում տրանսպորտային տերմինալների օպերատորների պատասխանատվության մասին (Վիեննա, 1991 թ.)
(https://uncitral.un.org/ru/texts/transportgoods/conventions/liability_of_operators_of_transport_terminals)

Միավորված ազգերի կազմակերպության կոնվենցիայի ծովային բեռնափոխադրումների մասին (Համբուրգ, 1978 թ.) (Համբուրգի կանոններ) մոդելային դրույթներ.
(https://uncitral.un.org/ru/texts/transportgoods/conventions/hamburg_rules)

Միավորված ազգերի կազմակերպության Միջազգային առևտրի իրավունքի հանձնաժողով, Միջազգային տրանսպորտի և պատասխանատվության կոնվենցիաներում պատասխանատվության սահմանաչափի ճշգրտման համար հաշվի դրույթներ (1982 թ.)
(https://uncitral.un.org/en/texts/transportgoods/modelprovisions/liability_in_international_transport)

Common borders. Common solutions.

Շնորհակալություն ուշադրության համար

«Սևծովյան ավազանի 2014-2020» համատեղ գործառնական ծրագիրը համաֆինանսավորվում է Եվրամիության կողմից Եվրոպական հարևանության գործիքի միջոցով և մասնակից երկրների՝ Հայաստանի, Բուլղարիայի, Վրաստանի, Հունաստանի, Սլովոակիայի Հանրապետության, Ռումինիայի, Թուրքիայի և Ուկրաինայի կողմից: Այս շնորհանդեսը պատրաստվել է Եվրոպական միության ֆինանսական աջակցությամբ: Դրա բովանդակությունը բացառապես «ELKANA» կենսաբանական գյուղատնտեսական ասոցիացիայի

պատրաստած և տպագրված է: Եվ պատրաստված է որպես համատեղ Եվրոպական միության տեսակետներ: